

RAPPORT 859

Nota Kleine Spouwen, Schildstraat Uitbreiding van bedrijventerrein

Deel 2: Programma van Maatregelen

Sebastiaan Augustin, Tom Lees en Elke Wesemael
maart 2020

DEEL 2. PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

1. Gemotiveerd advies

1.1 Volledigheid van het uitgevoerde vooronderzoek

Initieel werd door *ARON bv* een archeologienota (ID 11923)²² opgesteld bestaande uit een bureauonderzoek. Op basis van het bureauonderzoek was het niet mogelijk om met voldoende zekerheid een uitspraak te doen over de aan- of afwezigheid van archeologisch erfgoed, de waarde daarvan (kennispotentieel) en de omgang hiermee. Daarom was bijkomend vooronderzoek noodzakelijk.

Dit diende conform de archeologienota te bestaan uit een proefsleuvenonderzoek met aandacht voor prehistorie.

Het vooropgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem werd, in tegenstelling tot wat het Programma van Maatregelen voorstelde, in de praktijk nog voorafgegaan door een landschappelijk bodemonderzoek (2020B126). Dit gezien uit voorafgaande terreinwaarnemingen bleek dat er een grote hoeveelheid colluvium in het oosten van het terrein verwacht kon worden. Dit werd bevestigd door de gegevens op de bodemkaart. D.m.v. een voorafgaand landschappelijk bodemonderzoek kon de uitvoer van het proefsleuvenonderzoek beter afgestemd worden op de bodemkundige situatie op het terrein: na afloop van het landschappelijk bodemonderzoek kon de impact van de geplande bodemingrepen in de zone met colluvium beter bepaald worden. Waar bleek dat er geen impact zou zijn op een potentieel aanwezig archeologisch bodemarchief, dienden geen proefsleuven te worden aangelegd (zie infra).

Het aanvullend vooronderzoek dat effectief uitgevoerd werd, betrof dus een landschappelijk bodemonderzoek en een proefsleuvenonderzoek.

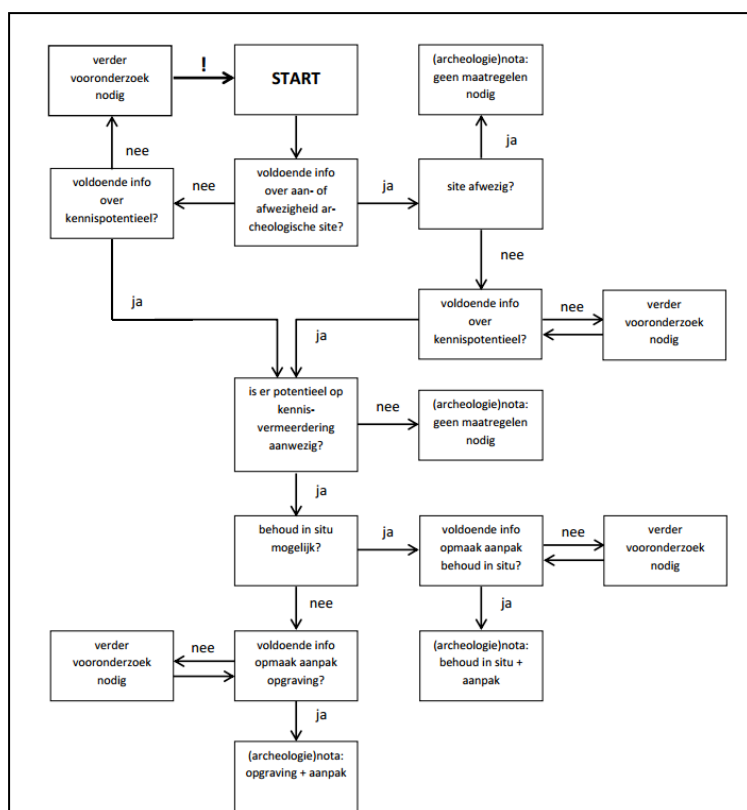
Het landschappelijk bodemonderzoek (2020B126) als ook het proefsleuvenonderzoek (2018B182) werd uitgevoerd op de percelen: Bilzen 10 afd. Kleine-Spouwen, Sectie B: Nrs. 20c, 23c, 24c, 38c, 39b, 53c, 178p, 798a, 798b en openbaar domein.

De uitvoering van het landschappelijk bodemonderzoek gebeurde conform de vereisten opgenomen in de *Code Goede Praktijk* (CGP 8.4). Er werden gedurende het onderzoek 16 boringen gezet in een verspringend driehoeksgrid van 30 x 30 m in een zone van ca. 1,38 ha in het zuidoosten van het terrein. De zone voor landschappelijk bodemonderzoek werd afgebakend op basis van de gegevens op de bodemkaart: de zones waarin Abp-bodems en Aba0-bodems zouden voorkomen, werden beboord om zowel de verticale omvang als de horizontale verspreiding van het aanwezige colluvium te kunnen bepalen. Een uiterst zuidelijke zone van ca. 2200 m² die ook Abp- en Aba0-bodems omvatte, werd niet beboord gezien deze hoofdzakelijk de Schildstraat en andere bestaande verhardingen omvatte. De bodems worden verstoord door de geplande bodemingrepen, het proefsleuvenonderzoek is daarmee noodzakelijk. Er komen geen zones in aanmerking voor in situ behoud, daar het pakket colluvium zeer dun is. Hierdoor kunnen de proefsleuven over het volledige onderzoeksterrein aangelegd worden.

Het proefsleuvenonderzoek werd uitgevoerd van 18 t.e.m. en 19 maart 2020 door ARON bv. De opzet van het programma van maatregelen werd tijdens het uitgevoerde onderzoek grotendeels gevolgd. Echter was vooraf geweten dat 9056 m² al aangeduid was als verstoorde zone, waarvan 3157 m² al archeologisch was onderzocht in 2008. Het betrof hier het tracé van de Schildstraat, alsook de aanwezige wallen aan weerszijde van de Schildstraat, maar ook een deel van het huidige bedrijventerrein van Vandersanden Group. In het oostelijke deel van het onderzoeksgebied werd een buffer aangehouden. Hier gaat men het terrein ophogen en vervolgens parking aanleggen. Vanuit het oogpunt van stabiliteit, de geringe bodemingreep, en ook een dikker pakket colluvium (cfr. landschappelijk bodemonderzoek) werd besloten de sleuven hier niet verder door te trekken. Er was dus nog een oppervlakte van 27.668 m² over die door middel van het proefsleuvenonderzoek onderzocht moest worden. Ondanks dit werd het terrein wel onderzocht door middel van 17 NW-ZO georiënteerde proefsleuven met een

²² <https://id.erfgoed.net/archeologie/archeologienotas/11923>; De Langhe en Wesemael (2019).

totale oppervlakte van 3392 m². De afstand tussen de proefsleuven bedroeg maximaal 15 m (van middenpunt tot middenpunt) en de proefsleuven waren 2 m breed.²³ Er werden ook vier kijkvensters aangelegd met een totale oppervlakte van 3532 m² of 12,7 % van de oppervlakte onderzocht (ca. 27668 m²).

Afb. 36. Beslissingsboom bij de afweging voor de noodzaak van verder vooronderzoek en/of een opgraving (Bron: OE, CGP 4.0, p. 32).

1.2 Duiding en waardering van de archeologie in het projectgebied

Er werden tijdens het proefsleuvenonderzoek drie archeologische sporen en twee archeologische vondsten aangetroffen in het onderzoeksgebied. De sporen waren antropogeen van aard. In eerste instantie werd gedacht aan greppels. De sporen S1 en S2 waren parallel aan elkaar gelegen in het westelijke hoger gelegen deel van het onderzoeksgebied, nabij de Schildstraat. Spoor S3 was lager gelegen meer centraal in het terrein. Alle sporen waren door het colluvium heen gegraven, wat hen een postmiddeleeuwse datering geeft. Het lijkt ook dat beide sporen met dezelfde oriëntatie mogelijks perceelgreppels kunnen zijn, die staan weergegeven op de Atlas der Buurtwegen. Opvallend is dan wel dat de aangrenzende greppels niet zijn aangetroffen tijdens het proefsleuvenonderzoek. Deze kunnen verploegd zijn. Anderzijds zouden bovengenoemde sporen ook 'aspergebedden' kunnen zijn. De vondsten betroffen een silex; een eindschrabber met geretoucheerde boord met cortex. Het gaat hier om een verploegde vondst die werd aangetroffen in de bouwvoor. De tweede vondst betrof een fragment steengoed met een paarse engobe en zoutglazuur. Deze werd aangetroffen in S2.

De waarde van elke vastgestelde archeologische vindplaats is laag te noemen. In deze maakt het geen verschil of het om perceelgreppel of aspergebed gaat. De sporen zijn alleen te relateren aan de inrichting van het landschap en het landgebruik in de postmiddeleeuwse periode. Aangezien deze informatie gekend is uit historische bronnen of cartografische bronnen is het potentieel op kennisvermeerdering laag. Daarnaast zijn er geen sporen gevonden

²³ Uit simulaties uitgevoerd in het kader van een studie door De Clercq et.al (2011), kwam naar voor dat het gebruik van 4 m brede proefsleuven minder betrouwbare resultaten oplevert. Het gebruik van brede sleuven verhoogt de kans aanzienlijk dat de sporendensiteit geobserveerd in de sleuven niet representatief is voor de volledige site. Er is m.a.w. een verhoogde kans op een aanzienlijke over – of onderschatting van de werkelijke sporendensiteit (Onderzoeksrapport 48, OE, p. 56).

uit vroegere perioden die een groter potentieel hebben op kennisvermeerdering. Daarom wordt er ook geen vervolgonderzoek geadviseerd voor het huidige onderzoeksgebied.

1.3 Impact van de geplande bodemingrepen

De initiatiefnemer plant op een ca. 4,07 ha groot gebied langs de Rode Kruislaan in Kleine Spouwen (Bilzen, prov. Limburg) een uitbreiding van een bedrijfsterrein. Deze uitbreiding omvat de herprofilering van het gebied en de aanleg van verhardingen, een groenbuffer, een bekken, een RWA-leiding en een talud.

Voor de herprofilering wordt voorafgaand aan de werken de teelaarde over het volledige terrein afgegraven. Hiervan wordt een deel gebruikt om een talud aan te leggen ter hoogte van de Rode Kruislaan.²⁴

Hierna wordt de rest van het terrein geëgaliseerd. De afgravingen gaan tot maximaal ca. 4,2 m diepte onder het op het terrein worden verhardingen aangelegd over een oppervlakte van ca. 27 241 m². Een ontsluitingsweg ter hoogte van de noordelijke en oostelijke perceelgrens wordt verhard over een oppervlakte van ca. 906 m².

Aan weerszijden van de weg worden graszones voorzien over een totale oppervlakte van ca. 1664 m². De dikte van de koffer voor de verhardingen bedraagt 65 cm. Voor het gras worden afgravingen tot maximaal 30 cm diepte voorzien

Tussen de centrale verhardingen en de Rode Kruislaan enerzijds en tussen de verhardingen en de ontsluitingsweg worden groenbuffers aangelegd met een totale oppervlakte van ca. 8427 m². Hier worden bomen aangeplant onder de vorm van bosgoed. Bij de aanplanting van bosgoed kan uitgegaan worden van planten met een lengte van 60 à 80 cm en een wortelgestel van een 25-tal cm. Voor elk boompje zal daartoe een spade in de grond gestoken worden en zo een gleuf van minder dan 30 cm diep gemaakt worden waarin het boompje gezet wordt.²⁵

In het oosten van het terrein wordt een bufferbekken aangelegd met een oppervlakte van ca. 1538 m². De bodem van dit bekken wordt uitgegraven tot op 110,30 m TAW. (Toekomstige) maaiveldhoogtes in de omgeving worden weergegeven op 111,94 m TAW à 112,29 m TAW.

In het zuiden van het terrein wordt een RWA-leiding aangelegd over een lengte van 117 m. De aanlegdiepte hiervan is tot heden onbekend.

De bodemingrepen zullen machinaal gebeuren d.m.v. graafmachines en bulldozers.

1.4 Bepaling van Maatregelen

De waarde van elke vastgestelde archeologische vindplaats is laag te noemen. In deze maakt het geen verschil of het om perceelgreppel of aspergebed gaat. De sporen zijn alleen te relateren aan de inrichting van het landschap en het landgebruik in de postmiddeleeuwse periode. Aangezien deze informatie gekend is uit historische bronnen of cartografische bronnen is het potentieel op kennisvermeerdering laag. Daarnaast zijn er geen sporen gevonden uit vroegere perioden die een groter potentieel hebben op kennisvermeerdering. Daarom wordt er ook geen vervolgonderzoek geadviseerd voor het huidige onderzoeksgebied.

Desondanks blijft tijdens de geplande werken de meldingsplicht van archeologische vondsten gelden. De context zit vervat in artikel 5.1.4 van het Onroerendergoeddecreet van 12 juli 2013. De vinder is verplicht om de vondst binnen de drie dagen te melden aan het *Agentschap Onroerend Erfgoed* en beschermt de vondst en haar vindplaats tot tien dagen na het vinden.

²⁴ Schriftelijke communicatie met Joris Van Laer (Geotec).

²⁵ Zie ook De Langhe, Driesen & Himpe (2018), 7.

BIBLIOGRAFIE

BAEYENS, L. (1968), *Bodemkaart van België: Verklarende tekst bij het kaartblad Bilzen 93w*, Brussel.

CGP: Code van goede praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren, versie 4.0.

CLEEREN, N. (2014), *Schadeatlas anorganisch materiaal: Glas, ceramiek, steen en pleisterwerk*, Drongen.

DE GEYTER G. (red.) (2001), *Toelichting bij de tertiairgeologische kaart, kaartblad 34, Tongeren*, Leuven.

DE LANGHE H. & WESEMAEL E. (2019), Archeologienota Hamont-Achel, Wagerdijk. Inrichting van een kampeerterrein (*ARON-rapport 637*), Tongeren.

DE LANGHE H., DRIESEN P. & HIMPE T. (2018), Archeologienota Hamont-Achel, Wagerdijk. Inrichting van een kampeerterrein (*ARON-rapport 637*), Tongeren.

FATH B. & WESEMAEL E. (2008), Archeologische opgraving aan de Schildstraat te Kleine-Spouwen (Bilzen). Onderzoek uitgevoerd in opdracht van Vandersanden Steenfabrieken nv. (*ARON-rapport 37*), Sint-Truiden.

LAUWERS B. & WESEMAEL E. (2007), Prospectie met ingreep in de bodem aan de Schildstraat in Kleine-Spouwen (Bilzen). Onderzoek naar aanleiding van de uitbreiding van Vandersanden Steenfabrieken nv. (*ARON-rapport 27*), Sint-Truiden.

VAN RANST E. EN SYS C. (2000) *Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen*, Gent.

VERSTRAELEN, A. (2000) *Toelichting bij de Quartairgeologische kaart, kaartblad 34: Tongeren*, Leuven.

WESEMAEL E. (2008), Opgraving van een inheems-Romeinse nederzetting aan de Schildstraat te Kleine-Spouwen (Bilzen, Prov. Limb. 2008). Interimverslag. In: *JAR/Romeinendag 2009*, p. 131 – 135. Brussel.

Websites:

cartoweb.be

dov.vlaanderen.be

klip.vlaanderen.be

<http://cai.onroenderfgoed.be>

<http://codex.vlaanderen.be/Zoeken/Document.aspx?DID=1024695¶m=inhoud&ref=search>

<http://codex.vlaanderen.be/Zoeken/Document.aspx?DID=1023317¶m=inhoud&ref=search>

<https://geo.onroenderfgoed.be/>

<https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten>

<https://inventaris.onroenderfgoed.be/themas>

<https://inventaris.onroenderfgoed.be/thesaurus>

https://www.onroenderfgoed.be/assets/files/content/images/Code_van_Goede_Praktijk.pdf

https://www.onroenderfgoed.be/assets/files/projects/downloads/Begrippenlijst_feb2013.pdf

https://www.onroenderfgoed.be/assets/files/news/downloads/stroomschema_stedenbouwkundig-verkaveling_v7.pdf

www.cartesius.be

www.geopunt.be

www.ngi.be

www.onroenderfgoed.be/assets/files/content/downloads/140915_LV_RWO_Brochure_regelgeving.pdf

